

sen, Merete Bjørn Hanssen, Hastrup, Thomas Have, Grete Hækkerup, Hans Hækkerup, Per Hækkerup, Asger Jensen, Carl P. Jensen, Evan Jensen, Gudrun Jensen, Søren Jensen, Stæhr Johansen, Juul-Madsen, Peter Jørgensen, Søren B. Jørgensen, Kampmann, Hans Kjær, Risgaard Knudsen, Bodil Koch, Kofoed, J. O. Krag, Evald Kristensen, Morten Lange, Langkilde, Lembourn, Nathalie Lind, Lindberg, Niels Mathiasen, Th. Mikkelsen, K. J. Mortensen, Clara Munck, Adam Møller, Gerda Møller, Henry Møller, Orla Møller, Otto Mørch, Niels Mørk, Ejner Nielsen, Helge Nielsen, Johan Nielsen, K. Axel Nielsen, Knud Nielsen, Peter Nielsen, Poul Nilsson, Ninn-Hansen, Nordqvist, Kjeld Olesen, Bertel Pedersen, Martin Pedersen, Ellen Strange Petersen, Gert Petersen, Grethe Philip, Johan Philip, Karl Max Rasmussen, Kjær Rasmussen, Niels Ravn, Eva Ree, Hanne Reintoft, Helge von Rosen, Samuelsen, Poul Schlüter, Anna Sejerøe-Olsen, Sigsgaard, Simonsen, Skovmand, Stetter, Søgaard, Henry Sørensen, Tastesen, Teichert, Thestrup, Chr. Thomsen, Knud Thomsen, Ib Thyregod, H. C. Toft, Holm Tved, Winther, Vivike, Ulla Worm, Ømann og Knud Østergaard.

Fraværende:

Robert Christensen, Djurhuus, Krog Hansen, Lysholt Hansen, Poul Hartling, Hauch, Knud Hertling, Erhard Jakobsen, Egon Jensen, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Anker Jørgensen, Kolbjørn, Erik Kragh, Lis Møller, Per Møller, A. C. Normann, Buchart Petersen, K. Helveg Petersen, Lindegård Rasmussen og Rosing.

Ændringsforslag nr. 9, 11, 13 og 14 betragtedes som
forkastet med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 3.

Ændringsforslag nr. 6
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 7
forkastedes med 118 stemmer mod 39; 3 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 10 og 17 betragtedes som
forkastet med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 7.

Ændringsforslag nr. 8
vedtoges med 153 stemmer mod 4; 3 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 12
vedtoges enstemmigt med 155 stemmer; 4 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

§ 1 med de foretagne ændringer, ændringsforslag nr. 18 om en ny affattelse af § 2 og § 2 i den ændrede affattelse
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Jeg vil gerne meddele, at det er min agt at gennemføre behandlingen af det næste punkt på dagsordenen af hensyn til fristen for tredjebehandlinger, mens jeg derimod vil udskyde behandlingen af det følgende punkt på dagsordenen.

Den sidste sag på dagsordenen var her-
efter:

*Anden behandling af forslag til lov om op-
hævelse af revisionsbestemmelser vedrørende
lov om euforiserende stoffer og borgerlig
straffelovs § 191.*

(Første behandling af lovforslaget (nr. 87) findes i tidenden sp. 2705, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 3165).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Tastesen: 2 år er gået, siden vi gennemførte en udvidelse af strafferammen for hård

[Tastesen.]

narkotikakriminalitet fra 2 års fængsel til 6 års fængsel. Narkotikaproblemet er ikke blevet mindre i den mellemliggende tid.

Formanden: De, der forlader salen, bedes gøre det i størst mulig stilhed.

Tastesen: Efter loven, vi dengang vedtog, skulle spørgsmålet op til revision, når vi havde fået et tilstrækkeligt erfaringsgrundlag. Udviklingen siden dengang fortæller os, at vi i det mindste skal bevare en strafferamme på op til 6 års fængsel. Vi forstår i socialdemokratiet den ængstelse, der rører sig i befolkningen over for den stigende narkotikakriminalitet, og vi forstår også, at dette følelsesmæssigt kommer til udtryk gennem krav om strengere straffe. Når vi alligevel ikke for øjeblikket kan gå ind for en udvidelse af strafferammen, har det flere årsager.

For 2 år siden kom vi på linje med Norge og Sverige, da vi nåede op på strafferammen på de 6 års fængsel. På denne fælles linje er de tre skandinaviske lande placeret i øjeblikket, men der er alligevel en forskel. Dansk domspraksis er mildere end i Norge og Sverige, og det synes vi ikke er helt rimeligt. Det er naturligvis op til domstolene at afgøre, om de vil udfylde strafferammen, men jeg tror, at hvis domspraksis her i landet bliver ved med at være for mild, kan vi komme i den situation, at loven på ny skal op til revision, selv om vi i dag ophæver revisionsbestemmelsen. Vi vil fra socialdemokratisk side helst undgå, at vi kommer dertil, men det skal siges til befolkningen, ikke mindst på baggrund af de mange henvendelser, som vi har fået i folketingsudvalget, at der også er andre årsager til, at vi ikke ønsker strafferammen udvidet. Visse sociologiske undersøgelser viser, at en strafferamme ikke har nogen væsentlig generalpræventiv virkning, når vi først kommer ud over 2-3 års fængsel. Alle lande, der har en væsentlig højere strafferamme end Danmark, har også samtidig en meget større narkotikakriminalitet og en misbrugsgrad, der langt overgår forholdene her i landet. Som eksempel skal bare nævnes USA, hvor man kan gå op til 20 års fængsel, England og Frankrig, hvor man kan idømme op til 10 års fængsel, og Tyrkiet, som har

dødsstraf. For Tyrkiets vedkommende gør der sig i nogen grad en vis dobbeltmoral gældende, idet der foregår en ganske betydelig illegal transport af opiumsvalmuen, som senere forvandles til heroin og for en stor parts vedkommende bliver overført til USA.

En udvidelse af strafferammen indebærer også den risiko, at narkotikakriminaliteten får et hårdere professionelt tilskud, og det må vi søge at undgå. Det er jo ikke netop de internationalt organiserede forbryderbander, vi ønsker hertil i større omfang, og det ville vi nemt kunne risikere, hvis der blev en endnu større risiko ved at beskæftige sig med narkotikakriminalitet.

Vi har i socialdemokratiet den mening, at det bedste præventivmiddel mod kriminalitet er en høj opklaringsprocent. Vi foreslog for mere end 2 år siden, at der oprettedes et rigsnarkotikapoliti, men dengang ville regeringen ikke høre på os. Nu har man oprettet en rejsende gruppe af kriminalbetjente, der står til rådighed for de enkelte politikredse i særlige situationer, og det er jo altid en begyndelse! Men i konsekvens af, at vi ikke mener, at strafferammen skal udvides, vil vi i socialdemokratiet støtte alle bestræbelser for, at politiet og toldvæsenet kan opnå en højere opklaringsprocent.

Mens hovedparten af dem, som straffes efter straffelovstillægget, er udlændinge, er hovedparten af dem, som straffes efter den gamle lov om euforiserende stoffer, unge danskere. De er igen for hovedpartens vedkommende i den dobbeltsituation, at de primært er narkomaner og først sekundært kriminelle, en stor part af dem er syge, bl. a. har mange af dem smitsom leverbetændelse. Måden, vi behandler denne gruppe på, er forkert: De vandrer i øjeblikket ud og ind af vore fængselsinstitutioner og af vore hospitaler og andre behandlingssteder. Hvis man i stedet for at sende de pågældende i fængsel kunne sende dem til et behandlingssted, for min skyld gerne en ø, var der måske en chance for, at de ikke røg ud i ny narkotikakriminalitet, nyt narkotikamisbrug. Den nuværende situation er efter min mening uholdbar. Man opnår hverken at afvæne narkomaner eller modvirke fremtidig kriminalitet. En sådan særlig institution skal ikke have præg af fængsel, men der skal

[Tastesen.]

være en mulighed for fysisk og psykisk behandling, der gør de pågældende modstandsdygtige, når de sluses tilbage til samfundet igen.

En særlig gruppe udgør de unge mellem 15 og 18 år. Socialdemokratiet har fremsat et forslag til folketingsbeslutning om børne- og ungdomsforsorgen, der ikke når at komme til første behandling. Forslaget pålægger socialministeren øjeblikkelig at tage skridt til at skaffe børne- og ungdomsforsorgen anbringelsesmuligheder, således at politiet ikke tvinges til at forlange fængsling af mindreårige. Det er ikke første gang, vi har stillet et sådant forslag. Under narkotikadebatten for 2 år siden udtalte det socialdemokratiske mindretal i betænkningen fra udvalget, at vi

„har den principielle opfattelse, at man helt bør undgå fængsling af personer under 18 år. Der bør derfor omgående tilvejebringes institutioner under børne- og ungdomsforsorgen, hvor den nødvendige isolation kan finde sted, og hvor ungdomsnarkomaner kan blive behandlet.“

Nu er det jo langtfra alle ungkriminelle under 18 år, der er narkomaner, men afgørende for os er, at børne- og ungdomsforsorgen overtager behandlingen og, i det omfang det er nødvendigt, bevogtningen af disse unge.

Vi har altså gang på gang rejst dette krav om en ændret praksis, men det er, som om man ikke er indstillet på at finde hurtige løsninger. Formanden for Landsforeningen af Børne- og Ungdomsværn, rådmand Helbak fra Odense, udtalte på årsmødet i Ålborg for nylig sin tilslutning til, at man meget hurtigt fandt løsninger på dette område, og jeg må igen spørge socialministeren, som jeg har gjort det tidligere: hvor længe skal vi fortsætte med at fængsle børn og unge, fordi man ikke har egnede institutioner under børne- og ungdomsforsorgen? Er vort rige samfund så fattigt, at vi ikke har økonomiske, fysiske og pædagogiske ressourcer til at klare dette problem?

Den strafferetlige praksis, der bruges over for narkotikakriminalitet, har som udgangspunkt rigsadvokatens cirkulære af 15. juli 1969. Regeringspartierne mener nu, da revisionsbestemmelsen i lovforslaget skal

ophæves, at der ikke er grund til at tage folketinget med på råd, når det gælder disse rent administrative problemer. Det lyder jo meget kønt, men hvad vil denne erklæring fra folketingets flertal i praksis føre til? Skal der, som nogen ønsker, føres en mere restriktiv kurs over for forbrugerne? Skal bødestraf i højere grad anvendes i stedet for advarslen? Skal hæftestraf og fængselsstraf benyttes i mere udstrakt grad end hidtil? Skal det være således, at justitsministeren som et siv skal kunne bøje sig for en hvilken som helst folkestemning? Nu har jeg ikke den opfattelse, at den nuværende justitsminister er særlig bøjelig, han står temmelig fast på sine synspunkter, men man ved ikke, hvad der kan komme i fremtiden. Jeg vil alligevel spørge justitsministeren: vil regeringen foretage betydelige administrative ændringer på dette vigtige område uden at rådføre sig med folketingsudvalget eller f. eks. med socialdemokratiet som landets største parti?

Vi afviser ikke en justering af dette cirkulære, men vi er bange for, at en skærpet kurs kan føre til en konflikt mellem samfundet og de unge, en situation, der imod sin hensigt tvinger flere ud i narkotikamisbrug.

Der har været rejst mange andre spørgsmål under det udvalgsarbejde, som er foregået igennem det halve års tid, siden lovforslaget var til første behandling. Vi har beskæftiget os med den fremgangsmåde, der bruges ved udstedelse af recept på euforiserende stoffer, og vi har beskæftiget os med beskyttelsen af de euforiserende stoffer på vore apoteker osv.

Det er nu folketingsudvalgets opfattelse, og det er også socialdemokratiets, at sundhedsstyrelsen må gøre, hvad der er muligt for at dæmpe op både for det illegale forbrug af euforiserende stoffer og for det meget omsiggribende legale forbrug af disse stoffer.

Vi vil meget stærkt understrege det afsnit i udvalgsbetænkningen, der taler om nødvendigheden af, at der optages forhandlinger med Den almindelige danske Lægeforening og med sundhedsstyrelsen om en så restriktiv brug af euforiserende stoffer i den almindelige sygdomsbekæmpelse som muligt. Sundhedsstyrelsen har et medansvar for, at narkotikamarkedet ikke fortsat bliver forsynet fra danske kilder. Jeg håber, inden-

[Tastesen.]

rigsministeren vil tale med sundhedsstyrelsen om disse ting. Der må flere sikkerhedsforanstaltninger til. Vi fik et notat fra justitsministeren her for nylig, hvori man sagde, at det rigtigste og sikreste var dirkefri bokse, armerede skabe osv., og jeg tror, at det er vejen frem, hvis man skal forhindre, at narkotikaen hentes fra de danske forsyningskilder.

Man har hidtil været tilbageholdende med anvendelse af tvang i behandlingsarbejdet, fordi de opnåede resultater har været beskedne. Det er nemlig sådan, at det ikke kun er et spørgsmål om fysisk afvænnelse fra misbrug. Det er også et spørgsmål om psykisk tilpasning, når man skal tilbage til samfundet igen, og jeg mener, at det synspunkt må være rigtigt, at man går ad den frivillige motiverings vej i behandlingsarbejdet, så langt som det overhovedet er muligt, således som det er kommet til udtryk i udvalgsbetænkningen.

De bevillinger, som folketinget gav grønt lys for under dette lovforslags første behandling, og hvoraf en del er med på finansloven, vil det jo tage nogen tid at få omsat til virkelighed. Vi er i den socialdemokratiske gruppe noget ængstelige for, at narkotikamisbruget antager et foruroligende omfang, inden behandlingssystemets effektivitet slår igennem. Vi har derfor i folketingsudvalget rejst det spørgsmål, om det var muligt at sætte ind med en forstærket hjælpeindsats. Vi er ikke overbevist om, at det er de dyre investeringer i bygninger og institutioner, der er sagen. Vi tror på, at mange eksisterende bygninger, f. eks. ødegårde, feriehus e. lign., kan bruges som led i bekæmpelsen af ungdomsnarkomanien.

Vi har foreslået, at de unge, der er under uddannelse på sociale skoler og institutioner, som et led i deres uddannelse i praktik i forstærket grad bruges som medarbejdere i bekæmpelsen af narkotikamisbruget. Hvis der sættes ind med en forstærket hjælpeindsats, er det klart, at en uddannet ledelse må stå bag de foranstaltninger, der skal træffes.

Vi må også se i øjnene, at flere unge kan komme ind i en misbrugssituation i løbet af den forestående sommer, og vi må derfor være parat med tilbud om forskellige former for hjælp for at kunne dæmme op for det

misbrug, som ellers vil opstå. Når skoleferien er forbi, må et opsøgende og visiterende arbejde være parat i alle vore større byer. Hvis der ikke sættes ind med hurtige tilbud om alternative fritidsmuligheder og opholdsmuligheder, vil stofmisbruget nemt tage et nyt foruroligende opsving.

Jeg har bemærket mig mindretalsudtalelsen fra hr. Poul Dam, og nu har jeg altså på mit partis vegne givet nogle henstillinger med hensyn til bekæmpelsen af narkotikamisbruget. Hvor meningsfyldte disse henstillinger er, beror naturligvis på et skøn, men vi har i socialdemokratiet den opfattelse, at narkotikaproblemet er en udfordring, der kræver hurtige løsninger, og vi må derfor også tage stilling til, hvad vi mener der skal gøres.

Jeg vil til slut fremhæve den forebyggende indsats, og ansvar for, at der sker noget på dette område, er i væsentlig grad kommunernes. De har efter loven om børne- og ungdomsforsorg en klar forpligtelse til at sørge for, at der forefindes et tilstrækkeligt antal social-pædagogiske børne- og ungdomsinstitutioner. Vore traditionelle ungdomsklubber har her gjort en udmærket præventiv indsats gennem årene, og derved er ungdomskriminaliteten holdt nede på et lavt niveau.

Nu står man over for at skulle støtte en fornyelse af klubvirksomheden; mange steder vil der være brug for utraditionelle klublivsformer, der giver medlemmerne så rige oplevelsesmuligheder, at flugt til de euforiserende stoffer kan undgås.

Folketingets narkotikaudvalg skal fortsætte sit arbejde også efter dette lovforslags færdigbehandling, og for min skyld kan man gerne kalde denne fortsættelse for en studiekreds-virksomhed. Men jeg tror, at både den nuværende og en fremtidig regering vil have en klar interesse i, at der findes et folketingsudvalg, som følger udviklingen med hensyn til narkotikaproblemet omfang. Der findes eksperter og politikere, der opfatter ungdomsnarkomanien som en epidemi, der skal bekæmpes med tvang og isolering. Jeg tror, det er mere rigtigt at opfatte ungdomsnarkomanien som et symptom på mangel på trivsel. Kan vi opnå en mindre stresset hverdag, et bedre psykisk klima i skolen, på arbejdspladsen, i familien og i samfundet og finde løsninger på påtrængende social-

[Tastesen.]

politiske og boligpolitiske problemer, vil det alt sammen bidrage væsentligt til en formindskelse af narkotikaproblemet.

Ellen Strange Petersen: Siden dette lovforslag var til første behandling kort før jul, har folketingets narkotikaudvalg arbejdet med forskellige sider af problemerne. Vi har modtaget en lang række henvendelser, haft lange drøftelser med sagkyndige på forskellige områder og modtaget overordentlig meget skriftligt materiale.

Selve lovforslaget går som nævnt udelukkende ud på, at revisionsbestemmelserne, der blev vedtaget for 2 år siden, nu ophæves, og hele udvalget er enig i at anbefale dette.

Vi er alle enige i, at narkotikamisbruget i Danmark og først og fremmest ungdomsnarkomanien skal bekæmpes, men enigheden er ikke så udtalt, når det drejer sig om, hvordan bekæmpelsen skal foregå. Et af de centrale diskussionsemner er rigsadvokatens cirkulære, som i de forløbne 2 år er blevet meget omtalt i den offentlige debat. Da folketinget i 1969 vedtog at forhøje straffesammen for narkotikahandel til 6 års fængsel, skete der det usædvanlige, at rigsadvokatens cirkulære om lovens administration først blev forelagt narkotikaudvalget og accepteret af dette. Årsagen var, at nogle i udvalget frygtede, at forhøjelsen af straffesammen skulle medføre en afsmitning på sanktioner over for stofbrugere. Nu mener udvalgets flertal, hvortil mit parti hører, at denne begrundelse ikke mere kan være til stede, og at man bør vende tilbage til sædvanlig praksis, hvorefter lovens administration overlades til justitsministeren under sædvanligt ansvar over for folketinget.

Der har ikke mindst fra politifolks side været fremført kritik af enkeltheder i rigsadvokatens cirkulære. Man har hævdet, at det i nogle tilfælde hindrede opklaringsarbejdet. I mit parti har vi ikke ment, at det var rimeligt, om folketingsudvalget skulle søge at foranledige rettelser i cirkulæret eller fremtidig læse korrektur på administrative vejledninger, men jeg vil gerne understrege, at vi mener, at politiets indsats på dette felt fortsat bør være koncentreret om at forhindre indsmugling og handel med narkotiske stoffer, og at der ikke

fra samfundets side bør lægges hindringer i vejen for politiets opklaringsarbejde. De sidste dages store beslaglæggelser af narkotika og pågribelse af smuglere og handlere viser klart, hvor nødvendigt det er, at vi har et effektivt politi og toldvæsen.

Som det fremgår af udvalgets betænkning, har vi også beskæftiget os meget med sikkerhedsbestemmelserne på apotekerne og opstillet en række forslag til overvejelse af, hvordan man kan sikre samfundet mod forsyning af det illegale marked af narkotiske stoffer via medicinalvæsenet. Jeg skal ikke sige, at vi har fundet det absolut rigtige, men det viser, hvor meget vi har arbejdet med spørgsmålene, og det vigtigste er, at man virkelig sikrer disse stoffer mod at komme ud i illegal handel.

I betænkningen stiller socialistisk folkeparti det spørgsmål, om narkotikaudvalget — hvis det fremtidig skal bestå — skal have administrative beføjelser eller være en ren studiekreds. Fra konservativ side mener vi, at udvalget fortsat bør bestå, men at det som nævnt ikke skal have administrative beføjelser, dertil har de enkelte medlemmer ikke forudsætninger. Men som hr. Tastesen sagde, kan man selvfølgelig godt kalde udvalget for en studiekreds; det er underordnet, hvad man kalder det, men jeg tror, at det er en særdeles nyttig form for udvalg.

Ungdomsnarkomanien er så alvorligt et samfundsproblem, at der bør være en gruppe folketingsmedlemmer, der til stadighed beskæftiger sig med disse spørgsmål og har lejlighed til, helst i fællesskab, at komme med indstillinger.

Vi har i de forløbne måneder i år ikke nået at trænge til bunds i alle problemerne. Jeg mener, der i høj grad også er grund til at studere behandling og efterbehandling af narkomaner nøjere. Hidtil har en række behandlingsformer haft karakter af eksperimenter. Der er etableret forskellige nye former for behandlingscentre, hvor der i særlig grad er lagt vægt på frivillighed hos dem, der trænger til behandling. Vi kan vel alle erkende, at frivillighed er at foretrække for tvang, men det foreligger endnu ikke bevist, at det ikke kan blive nødvendigt at gennemføre tvangsforanstaltninger for at redde unge narkomaners liv, og jeg mener, at udvalget i høj grad

[Ellen Strange Petersen.]

bør være opmærksom på udviklingen på dette område i vore nabolande, der jo kæmper med de samme problemer som vi.

Jeg mener, at narkotikaudvalget i den kommende tid også i høj grad bør have opmærksomheden henledt på de institutioner under børne- og ungdomsforsorgen, der fungerer som behandlingshjem. Undersøgelser, der er foretaget af sagkyndige i den seneste tid, synes at tyde på, at stor offervilje fra det offentliges side og stor idealisme hos personalet på sådanne behandlingshjem absolut ikke altid fører til særlig gunstige resultater. Jeg håber, at narkotikaudvalget i sommer kan komme på en studierejse til forskellige steder her i landet, hvor man særlig arbejder med disse problemer. Meget tyder på, at institutioner ikke altid er den rigtige løsning i behandlingen af unge narkomaner, at en stor del af misbrugerne netop er personer, der i deres unge liv har set alt for meget til institutioner. Der arbejdes med forsøg på at anbringe sådanne unge hos familier, og i hvert fald i nogle tilfælde fortælles der om gode resultater. Det vil nok ikke være let at finde tilstrækkelig mange familier, der kan og vil påtage sig en sådan opgave, men man bør under alle omstændigheder undersøge disse ting. Dels kan det give et fingerpeg om, hvordan behandlingsinstitutioner i givet fald bør ændres, del kan det også sige en hel del om, hvad der kan gøres ikke bare for at helbrede, men måske nok så meget for at forebygge, at børn og unge bliver smittet af narkomani. Meget tyder på, at det her er familien, der er det vigtigste værn for de unge.

Vi har i det danske samfund i mange år været optaget af, at ingen led materiel nød. Meget tyder i dag på, at følelsesmæssig nød kan være langt farligere.

Hr. Tastesen talte meget om at sætte praktikanter ind i hjælpearbejdet. Fra konservativ side skal vi ikke afvise, at der kan være områder, hvor praktikanter kan bruges, men vi tror ikke på, at de i væsentlig grad kan afhjælpe behandlingsproblemet. Det er folk med erfaring og viden, der først og fremmest er brug for. Ungdomsnarkomanien kom så brat og voldsomt her til landet, at der absolut har været mangel på viden og erfaring, men meget er trods alt

nået i de 2 år, der er gået, siden vi vedtog den forhøjede strafferamme. Det er, som om der ikke mere koketteres med stofmisbrug her i landet, og jeg tror, at en medvirkende årsag hertil er den ændrede holdning, som også Danmarks radio har indtaget efter radiatorvedtagelsen i januar i år.

Hashens farlighed synes nu anerkendt fra praktisk taget alle sider, og det er væsentligt, at de unge ikke mindst i skolerne bliver bekendt med, at denne opfattelse nu har bredt sig over hele landet. Men der hersker stadig i befolkningen stor ængstelse for, at narkotikamisbruget skal accelerere. Det er kommet til udtryk gennem mange henvendelser til udvalget, sidst gennem overrækkelsen af 77.000 underskrifter på et krav om forhøjelse af strafferammen. Der har i udvalget været enighed om, at der ikke i situationen er grund til at gå højere end til de 6 år, som vi i dag stadfæster, og som svarer til forholdene i Norge og Sverige, men jeg opfatter de mange tusinde underskrifter som en formaning til regering og folketing om at øge indsatsen i bekæmpelsen af narkotika, og en sådan formaning må vi alle tage til efterretning.

På mit partis vegne skal jeg herefter anbefale lovforslaget til vedtagelse.

Ib Thyregod: Folketinget har i dag sin fjerde samlede narkotikadebat, denne gang på grundlag af regeringsforslaget om ophævelse af revisionsbestemmelser vedrørende lov om euforiserende stoffer og borgerlig straffelovs § 191. Den finder desværre sted en dag, hvor vi i forvejen har haft to store debatter, dels boligdebatten i formiddags, dels debatten om færdselsloven i eftermiddags, og det er sådan set beklageligt også af hensyn til den interesse, som befolkningen har for disse problemer og derfor også har for den narkotikadebat, som skal føres her i aften i forbindelse med dette lovforslag.

Narkotikaproblemet er et alvorligt problem, dels fordi det særlig rammer unge, som kommer ud for en række følgevirkninger af narkotikamisbruget, dels fordi det tilsyneladende er accelererende efter den udvikling, som vi ser. Udviklingen er nu nået dertil, at det er nødvendigt, at vi aktiviserer alle vore ressourcer i kampen mod ungdomsnarkomanien og dens følger. Det

[Ib Thyregod.]

var meget få, der i 1965-66, da problemet nærmede sig Danmark, kunne se alvoren i det, og fra sagkyndig side forsikrede man dengang, at bølgen ikke ville nå Danmark, uanset hvad der var tilfældet i USA, Sverige og England.

Ved den første narkotikadebat i folketinget i januar 1969 havde vi problemet inde på livet, og en række initiativer blev taget fra regeringens side med hensyn til oplysning, sociale foranstaltninger samt gennemførelse af en forhøjet straf for de professionelle narkotikahandlere.

Denne skærpelse af straffelovgivningen gav anledning til en række betænkkeligheder, bl. a. udtrykte det såkaldte narkotikaseminar ængstelse for, at en afsmitning kunne ske over for forbrugerne. Endvidere var der på daværende tidspunkt en del, også sagkyndige, der gik ind for en legalisering af hash, et synspunkt, som vist næsten alle i dag kan se det fejlagtige i efter de sagkyndige udtalelser, der nu foreligger. Jeg tænker navnlig på de udtalelser, som foreligger i forbindelse med lovforslaget fra professor Villars Lunn og professor Jens Schou.

Jeg skal ikke på ny fremdrage eksempler på denne agitation, men nøjes med at henvise til, at spørgsmålet har været omtalt i en artikel i Kristeligt Dagblad for den 26. og 27. marts 1971, en artikel af konsulent Finn Friis, som er en af vore sagkyndige med hensyn til FN, og som har arbejdet inden for FN igennem en række år. Artiklen hedder „Danmarks internationale forpligtelse i hashproblemet“, og han peger heri på faren ved, at uansvarlige personer bagatelliserer de skadelige virkninger af hash og får anledning til at gøre det i massekommunikationsmidlerne. Jeg vil tillade mig at citere følgende fra denne artikel af Finn Friis:

„Den „Enkeltkonvention af 30. marts 1961 om kontrol med narkotiske midler“, som Danmark ratificerede i 1964, forudsætter udtrykkelig, at regeringen træffer strenge forholdsregler for at kontrollere ikke alene produktion, fabrikation, eksport og import og handel, men også besiddelse eller brug af cannabis (indisk hamp) eller produkter deraf — altså det, der til daglig kaldes

„hash“ — bortset fra de mængder, som er nødvendige for lægelig og videnskabelig forskning.

FNs økonomiske og sociale råd (ECOSOC) og de særlige internationale organer, der til stadighed giver sig af med narkotikasørgsmål, har gang efter gang udtalt stor bekymring over manglende effektivitet i kontrollen. Men de er også et skridt videre og har udtrykkelig gjort opmærksom på faren ved, at uansvarlige personer bagatelliserer de skadelige virkninger af hash eller gør sig til talsmænd for, at dets anvendelse gives fri. I maj 1968 henstillede rådet til regeringerne dels at fremme forskning og udbredelse af oplysninger vedrørende hash, dels at tage effektive forholdsregler for at imødegå den agitation, der iværksættes med det formål at få gennemført en legalisering og tolerering af dette stofs anvendelse også til ikke-medicinsk brug.“

Endelig siger Finn Friis efter at have nævnt, at han ikke synes, myndighederne har været opmærksom på denne henstilling:

„Det ser ud til, at man på dette som på mange andre områder herhjemme halter bagefter, hvor det gælder forebyggelse, og venter med virkelig at tage fat på problemerne, indtil de er blevet så akutte, at man må koncentrere sig om ved meget kostbare midler at afhjælpe de værste skadevirkninger“.

Når jeg nævner denne artikel i Kristeligt Dagblad, er det for at pege på, at vi nu klart fra de sagkyndige har fået at vide, at hash har skadelige virkninger, måske ikke så meget på voksne som på unge og børn, og vi ved yderligere, at hash har bredt sig i skolerne. Jeg skal blot henvise til de undersøgelser, som foreligger fra narkotikaudvalget vedrørende dette spørgsmål, og det er også på denne baggrund, der har været enighed mellem alle partier i narkotikaudvalget om, at man ikke på nuværende tidspunkt kunne gå ind for en acceptering og en legalisering af hash. Det eneste parti, som har taget et andet standpunkt i folketingssalen, er venstresocialisterne. Det er derfor ikke dette problem, vi i særlig grad har beskæftiget os med i folketingsudvalget, men vi har i stedet for beskæftiget os med, hvad der kunne gøres for at bekæmpe narkotikamisbruget.

[Th Thyregod.]

Vi har modtaget en række oplysninger og henvendelser, og jeg vil gerne pointere, at narkotikaudvalget skal fortsætte sit arbejde også i sommerens løb, og at betænkningen kun dækker en del af det, som udvalget har beskæftiget sig med.

Et af spørgsmålene er, om den nuværende lov er tilstrækkelig effektiv, om opdelingen forbruger/mild sanktion, forhandler/streng sanktion er rigtig. Man har over for udvalget fra politiets side peget på visse bevisproblemer, specielt dette, at forhandlere, der kun er i besiddelse af et ringe kvantum narkotika, har sagt, at de alene var forbrugere. Dette spørgsmål har justitsministeren også udtalt sig om. Jeg har forstået det således, at man må lade domstolene afgøre dette bevismæssige problem, men der er altså et problem i denne forbindelse.

Ved de ændringer, som gennemførtes i 1969 i narkotikalovgivningen, forhøjede man, som det er blevet nævnt, straffen for de professionelle narkotikahandlere, og dette opretholdes i overensstemmelse med norsk og svensk lovgivning. En eventuel yderligere forhøjelse af strafferammen må afventes virkningerne af den indsats, der fra politiets, toldvæsenets og apotekernes side gøres for at stoppe forsyningskilderne, en indsats, som man må lægge meget større vægt på end spørgsmålet om selve straffelovgivningen. Hertil kommer, at det for så vidt ikke er selve strafferammen, der er afgørende, men domstolenes afgørelser, og her mener jeg, at man gennem de afsagte højesteretsdomme har fået fastslået, at der for de professionelle narkotikahandlere bliver tale om strenge straffe.

Særlig vedrørende apotekerne kan jeg henviser til det, som står i udvalgsbetænkningen herom. Her er der navnlig gjort en indsats af fru Merete Bjørn Hanssen, som har beskæftiget sig med dette spørgsmål, og jeg kan henviser til bemærkningerne herom i udvalgsbetænkningen.

Endvidere har rigsadvokatens cirkulære naturligvis været inddraget i folketingsudvalgets overvejelser. Det hævdes, at cirkulæret, der blev til i samarbejde mellem justitsministeren og folketingsudvalget i 1969, har virket uheldigt ved at forhindre indgriben over for forbrugerne. I andre lande er også forbrugerbesiddelse kriminaliseret og ofte med en betydelig straf. Dette er bl. a. tilfældet i USA og England, uden at dette dog har medført en effektiv bekæmpelse af ungdomsnarkomanien. Der kan måske være grund til at overveje ændringer i cirkulæret, men jeg tror ikke, at den fremgangsmåde, som anvendes i USA og England, altså en egentlig straffesanktion i videre omfang over for forbrugerne, fører til et bedre resultat, men det må være naturligt at fastslå, at cirkulæret ikke forhindrer indgreb over for narkotikahandel af enhver art, samt at forbrug af narkotika, derunder hash, ikke er lovligt, selv om man er tilbageholdende med hensyn til at straffe forbrugerne, og navnlig er man tilbageholdende med hensyn til at sætte politiet på denne opgave af hensyn til den opgave, som må være politiets egentlige: at finde frem til narkotikahandlerne.

Jeg har nævnt, at retspraksis nu har udviklet sig således, at der af højesteret er lagt en linje med hensyn til straf for narkotikahandel, en linje, som jeg finder tilfredsstillende, og derfor må spørgsmålet om den fremtidige tiltalepraksis nu henlægges til rigsadvokat og justitsministerium, der må foretage de nødvendige ændringer i cirkulæret i overensstemmelse med sædvanlig administrativ praksis. Det kan ikke være naturligt, at man fra folketingsudvalgets side skal beskæftige sig med de administrative ændringer, som justitsministeren i samarbejde med rigsadvokaten måtte finde anledning til at foretage. Det er dette standpunkt, regeringspartierne har taget vedrørende dette spørgsmål.

På hvilke områder bør der efter narkotikaudvalgets opfattelse ske en indsats? Jeg

[Ib Thyregod.]

har nævnt oplysningsområdet, og jeg vil gerne i denne forbindelse nævne skolerne. Den undersøgelse, der er foretaget vedrørende skoleungdommen og skolebørnene, viser, at noget synes at have svigtet på det yngste alderstrin. Der kan derfor være grund til en yderligere indsats på skoleområdet særlig for denne aldersklasse, men i øvrigt bør naturligvis hele oplysningsarbejdet intensiveres.

Fru Ellen Strange Petersen nævnte Danmarks radio, som har bragt en række udsendelser vedrørende narkotikaspørgsmålet og efter min mening på udmærket måde har bragt oplysninger frem om narkotika-problemet, som kan virke i den rigtige retning i forhold til det oplysningsarbejde, som må være naturligt såvel over for børn som over for unge.

Jeg vil også gerne nævne det arbejde, som udføres blandt unge i fritidsklubber, ungdomsklubber, idrætsorganisationer og andre steder. Der kan her gøres et stort arbejde for at bekæmpe ungdomsnarkomanien, og der bør naturligvis gives støtte fra statens side til sådant arbejde. Jeg nævnte ved første behandling, at også de politiske ungdomsorganisationer har beskæftiget sig med dette spørgsmål, og jeg finder det naturligt, at så mange ungdomsorganisationer som muligt går positivt ind i dette arbejde.

De åbne dag- og døgncentre virker i øjeblikket som behandlingscentre. Jeg mener, det er vigtigt at pointere det lægelige ansvar i den forbindelse. Jeg har haft lejlighed til at se dels en artikel i Landsforeningen for Mentalhygiejnes blad, dels en artikel i Jyllands-Posten fra i søndags, som giver anledning til visse betænkeligheder. Spørgsmålet er, om der finder narkotikahandel sted i forbindelse med disse behandlingscentre. Det må jo være sådan, at man i forbindelse med en aftrapning giver de unge de medicinske midler, som skal anvendes, men det forekommer mig uheldigt, hvis man i disse behandlingscentre ligefrem tillader eller godkender en narkotikahandel, som næppe kan være heldig i forbindelse med behandlingen. Det er et spørgsmål, som vel kan overvejes nærmere; og i hvilket omfang de foreliggende oplysninger er rigtige, er det naturligvis også vanskeligt at

svare på. Det, som jeg henholder mig til, er som sagt en artikel i Landsforeningen for Mentalhygiejnes blad skrevet af én af behandlerne.

Jeg vil også gerne nævne børneværnets indsats, som er intensiveret i den sidste tid, og jeg vil nævne de åbne psykiatriske behandlingsafdelinger på hospitalerne.

Herefter skal jeg vende mig til spørgsmålet om eventuelt lukkede behandlingsafdelinger og spørgsmålet om tvangsindlæggelse og tvangstilbageholdelse. Nu er det jo sådan, at der i sindssygeloven er visse bestemmelser både om tvangsindlæggelse og om tvangstilbageholdelse. Her nævnes det bl. a., „at udsigten til hans helbredelse forringes væsentligt ved ophør af indlæggelsen“. I de tilfælde, hvor der foreligger en sindssygdom, er der mulighed for en tvangstilbageholdelse. Endelig er der i henhold til loven om børne- og ungdomsforsorg også mulighed for at foretage en tvangsindlæggelse af personer under 18 år, i visse tilfælde under 20 år. Herudover har man fra kontaktudvalgets og fra sundhedsstyrelsens side ikke ønsket at gå, fordi man mente, at frivillighed var en fordel i behandlingsarbejdet, og det er også den indstilling, vi i udvalget har haft vedrørende dette spørgsmål. Man har dog ment, at man fortsat skal have opmærksomheden henvendt på den udvikling, som finder sted, derunder navnlig, om man opnår tilstrækkeligt igennem den frivillige behandling, eller om der kan være grundlag for at gå videre. En af de ting, man i denne forbindelse har peget på, er problemerne omkring den smitsomme leverbetændelse, men også herudover kan der være grund til at overveje dette spørgsmål. Vi finder dog ingen anledning til på nuværende tidspunkt at stille forslag om ændringer.

Jeg henviser i øvrigt til lovgivningen i Norge og Sverige, hvor der findes en vis lovhjemmel på dette område. Dette må naturligvis indgå i forhandlingerne fremover.

Toldvæsen og politi bør naturligvis gøre en indsats — og det er også sket i den aller sidste tid — for at finde frem til forsyningskilderne. Apotekerne har jeg nævnt, og jeg henviser her på ny til udvalgsbetænkningen.

Jeg havde på en rejse til USA for nylig

[Ib Thyregod.]

lejlighed til at se en klinik, hvor man i særlig grad beskæftigede sig med ungdomsnarkomaner, og havde lejlighed til at se den ulykkelige cirkel, som nogle af de unge på denne måde er kommet ind i. Det, jeg tænker på, er, at de unge narkomaner, som er blevet afhængige af stoffer, for at skaffe sig penge kommer ud i kriminalitet, for de unge mænds vedkommende i tyverier, og for de unge pigers vedkommende er der i mange tilfælde tale om prostitution, en ulykkelig udvikling, som får mange sørgelige følgevirkninger, og som måske også kan komme herhjemme. Vi har allerede set enkelte tilfælde af denne karakter. Narkotikaproblemet kan altså give anledning til en øget ungdomskriminalitet, en følgevirkning, som ville være meget uheldig, og som man derfor må være opmærksom på.

Jeg nævnte ved første behandling, at narkomaniproblemet også i høj grad er et mentalitetsproblem. Det er meget vigtigt, at man i pressen og i radio og fjernsyn i høj grad er opmærksom på dette. Det er sociale tabere, som bliver ungdomsnarkomaner, men en overdreven omtale af de unge, der melder sig ud af samfundet og skaber alternative samfund, skader efter min opfattelse også i den forbindelse.

Vi har jo her i foråret diskuteret lejren i Thy, der jo var uden enhver ledelse, Projekt Hus, hvor der var særlige problemer, som jeg ikke her skal komme ind på, og endelig Projekt Fabrik, som blev lukket, da det viste sig, at politiet havde vanskelighed ved at få adgang, ligesom en far til en ung norsk pige ikke kunne komme ind og få forbindelse med hende på grund af situationen derude. Endelig har man i den seneste tid diskuteret den såkaldte hippieinvasion også i forbindelse med narkomaniproblemet. Om den bliver en realitet, er en helt anden sag.

Jeg tror, at man må møde disse problemer med en klar holdning, og at man må forsøge at behandle ungdomsnarkomanerne på en sådan måde, at de vender tilbage til samfundet og ikke til de alternative samfund, som netop har vist sig at være grobund for narkotikahandelen. Jeg tror, dette må være målsætningen i forbindelse med narkotikabehandlingen.

Endelig vil jeg nævne de henvendelser, vi har fået i narkotikaudvalget. Fru Ellen Strange Petersen nævnte den underskriftindsamling, der har fundet sted, og det fremmøde, der fandt sted i den forbindelse. Vi er fra narkotikaudvalgets side ikke enige i alt, hvad der blev fremført ved den lejlighed, men jeg ser noget positivt i, at der er forældre, der vågner op og deltager aktivt i dette arbejde. Særlig vigtigt anser jeg det imidlertid for at være, at andre unge forsøger at gå ind i arbejdet for at bekæmpe ungdomsnarkomani. Et opsøgende arbejde bør støttes, og jeg vil i denne forbindelse sige, at man nu efterhånden må have fundet frem til, hvilke behandlingsformer og hvilket arbejde der egner sig bedst. Jeg vil gerne nævne to ting i denne forbindelse. Den ene er Koføeds Skole, som efter min opfattelse har gjort et betydeligt arbejde for at bekæmpe ungdomsnarkomanien. Desværre har den haft vanskeligheder med beboere i kvarteret, men jeg håber, at man fremover, som det er sket hidtil, vil støtte det arbejde, der udføres på Koføeds Skole. Jeg mener, at det har stor betydning for narkotikabekæmpelsen her i København.

Dernæst vil jeg nævne kulturministerens ølejre. Også disse ølejre har, som vi har set, vakt en vis modstand i den seneste tid. Jeg mener, at ølejrene i høj grad er gavnlige i forbindelse med narkotikaproblemet. Jeg tror, man måske i for høj grad har identificeret disse ølejre med Thylejren, som jo var uden ledelse, men i disse lejre er der netop en ledelse, og det giver mulighed for en positiv indvirkning og et positivt arbejde, således som det er kommet frem gennem kulturministerens omtale af disse ølejre. Jeg vil meget gerne ved denne lejlighed støtte det arbejde, som udføres i disse ølejre, og bede om, at man også fra øernes side tager positivt imod sådanne ølejre, fordi det arbejde, som her udføres, er værdifuldt set fra et samfundsmæssigt synspunkt.

Med disse bemærkninger skal jeg tillade mig at anbefale det foreliggende lovforslag her ved anden behandling.

Elsø-Merete Ross: Jeg vil gerne ligesom hr. Ib Thyregod beklage, at vi får narkotikadebatten så sent efter en meget anstrengende dag. Jeg synes, spørgsmålet er så al-

[Else-Merete Ross.]

vorligt, at vi burde have været fuldtalligt til stede, og jeg vil give min kompliment til den journalist, der har holdt ud og er blevet her. Det havde været meget værdifuldt, synes jeg, hvis pressen havde kunnet være mere fuldtalligt til stede.

Det radikale venstre kan ligesom de andre partier i udvalget stemme for, at revisionsbestemmelserne i de to love udgår. Udvalget anmoder om at måtte bestå til folketingsårets slutning, bl.a. for at kunne blive orienteret af justitsministeren om eventuelle ændringer i rigsadvokatens cirkulære.

Narkotikamisbruget er et så alvorligt samfundsproblem, og de foranstaltninger, ministrene har planlagt, er af et sådant omfang, at jeg finder det meget ønskeligt, at et udvalg i folketinget også i årene fremover får mulighed for at følge og løbende blive orienteret om arbejdet. Man kan som hr. Poul Dam diskutere, om udvalget skal have indflydelse på administrative beslutninger eller blot være en slags studiekreds. Selv om det sidste blev tilfældet, mener jeg, at også det ville være af stor betydning.

Jeg tror, at det ikke alene er hensigtsmæssigt, at folketingsudvalg får information om ministeriers og institutioners og kommuners planer og deres gennemførelse, men at det også ville være hensigtsmæssigt, hvis offentligheden fik mere oplysning fra de virkelig kompetente. Jeg tror, mange misforståelser kunne undgås på den måde. De planer, der gennemføres med godt resultat, kommer sjældent til offentlighedens kendskab, hvorimod alt, hvad der kan opstå af vanskeligheder, slås op på en sensationel og ofte vildledende måde. Det kan hverken ministre eller folketing være tjent med. På dette område, hvor følelser er så stærkt involverede, ville det være ønskeligt at finde frem til bedre kommunikation til befolkningen.

Forhandling og misbrug af narkotika er et problem, som størstedelen af verden lider under i mere eller mindre udpræget grad. Komiteer og udvalg behandler spørgsmålet og samarbejder, bl. a. i FN, Europarådet, Den interparlamentariske Union, North Atlantic Assembly og i Nordisk Råd. Der er sikkert stor overlapning i dette arbejde. For en gangs skyld synes jeg ikke, det gør så

meget, hvis blot resultaterne til sidst kan samordnes.

Forhandlingerne i alle disse forsamlinger drejer sig især om 3 ting. For det første om at få reduceret produktionen af stofferne og deres forskellige bearbejdningsformer. For det andet om midler til at begrænse handelen og straffe forhandlerne. For det tredje om, hvilke foranstaltninger der med bedst held kan anvendes over for misbrugerne. Ifølge oplysninger, jeg forleden fik i Bruxelles, lykkes det toldvæsenet i USA kun at få fat i 10 pct. af den illegale narkotika, der indføres i landet. Af den grund mener flere politikere, at den eneste mulighed for at standse den illegale handel er at standse dyrkningen af de stoffer, der bruges til fremstilling af narkotika. Officielle kilder i USA mener, at 80 pct. af illegal heroin, der smugles ind i USA, stammer fra tyrkiske valmuemarker.

Med en økonomisk støtte på 5 mill. dollars fra USA vil den nye tyrkiske premierminister opkøbe hele valmuehøsten i Tyrkiet i 1971 og give kompensation til de 170.000 tyrkiske bønder, der vil blive tvunget til at gå over til mindre lukrative afgrøder. Andre politikere forestiller sig, at de vestlige lande i fællesskab skulle opkøbe al høst i det nære og fjerne østen og gennem økonomisk hjælp til bønderne få dem til at dyrke andre produkter. Jeg tror, denne tanke er udtryk for forståelig desperation, men ikke gennemførlig, da illegal og i nogle lande endda legal dyrkning af afgrøder, der kan danne grundlag for narkotika, stadig vil give fortjenester af en sådan størrelse, at dyrkningen ikke hører op, før der ikke eksisterer aftagere. Det er først og fremmest aftagernes, kundernes, antal, der skulle søges reduceret.

En konvention om „Psychotropic Substances“ blev i foråret vedtaget i Wien. Når konventionen træder i kraft, vil den bringe fremstilling og distribution af mange farlige narkotika under en kontrol, som tidligere ikke har eksisteret. Det drejer sig bl. a. om hallucinogener, amfetaminer og barbiturater. Jeg burde sikkert vide det, men har faktisk glemt det: har Danmark tiltrådt denne konvention?

Strafferammen ligger forskelligt i de forskellige lande for handel og indsmugling af

[Else-Merete Ross.]

narkotika. Jeg tror, at straffens længde i sig selv ikke er det væsentligste afskrækkelsesmiddel. Strafferammen er enormt høj i USA, og alligevel er det det land, der er stærkest hærgt af narkotikahandelen. Jeg mener, at opdagelsesrisikoen er den vigtigste faktor. Derfor tror jeg, det er vigtigt, at toldvæsenet nu bliver forstærket ved vor sydgrænse. Alle er klar over den ødelæggende virkning, indsmugling af de illegale stoffer har, og turister, der kommer til vort land, vil forhåbentlig forstå det nødvendige i, at vi nu også vil benytte os af trænedede hunde, ligesom man for længst har gjort det i Sverige. Yderligere vil narkotikapolitistyrken blive forøget.

I Norge og Sverige har man beklaget sig over, at Danmark er transitland for de narkotika, der kommer illegalt ind i deres lande. Selv om det er en ringe trøst, kan jeg sige, at Canada beklager sig over, at USA er transitland for deres illegale stoffer. På mødet i Bruxelles beklagede den tyske delegerede sig over, at Tyskland trods alle anstrengelser af mange andre lande beskyldes for at være transitland. I vort udvalg har vi fået oplyst, at en meget stor del, ca. 70 pct. af de hårde narkotiske stoffer på det illegale danske marked, stammer fra udbytte ved tyverier i apoteker. Udvalget henstiller derfor, at der ud over de skærpede sikkerhedsbestemmelser, der allerede er indført på apotekerne, overvejes indført yderligere foranstaltninger som nærmere anført i betænkningen.

Som her i landet lægges der i de internationale organisationer, der behandler narkotikaproblemerne, den største vægt på oplysning fra et tidligt tidspunkt, både gennem hjem, skole og massemedier. Ligesom hos os lægges der den største vægt på, at børnene har et trygt forhold til forældrene, og at forældrene taler åbent med børnene om disse spørgsmål og støtter børnene, hvis de kommer i vanskeligheder. Der lægges også vægt på, at forældrene søger hjælp hos mere sagkyndige, det være sig lærere, socialrådgivere, læger og andre.

Det vigtigste er naturligvis, at børn gennem den oplysning, de får, overhovedet ikke får lyst til at prøve disse stoffer, fordi de forstår deres farlighed. Men kommer børnene alligevel ud i misbrug, er det af den

største betydning for dem, at forældrene bevarer kontakten med dem og fortsætter med at vise dem tålmodighed og kærlighed. I bladet *Trivsel*, nr. 4 fra 1971, fortælles om 4 unge sprøjtenarkomaner, der enten havde været på statshospital eller i fængsel og tilsyneladende var så langt ude, at det var svært at tro på deres helbredelse. De er alle 4 helbredt og passer deres arbejde. Jeg nævner det, fordi det efter min opfattelse alt for ofte hævdes, at er man først på sprøjten, kan man ikke reddes. Disse 4 havde den fordel, at deres forældre stadig fulgte dem med kærlighed og forståelse.

Det fremgår af den redegørelse, ministeren gav ved fremsættelsen af lovforslaget, at der gives misbrugere af stoffer mange forskellige tilbud om hjælp. Vi har i udvalget fået at vide, at det ville være muligt at anvende studerende fra de sociale institutioner i arbejdet mod stofmisbrug i deres praktikantperioder, når det skete under ledelse af et uddannet personale. Når jeg ikke har tilsluttet mig hr. Tastesens detaljerede mindretalsudtalelse om behandling, er det, fordi jeg i hvert fald kan være enig med hr. Poul Dam i, at vort udvalg ikke er blevet så sagkyndigt, at vi kan give bestemte anvisninger på, hvad der vil være den bedste anvendelse af praktikanter eller den bedste fremgangsmåde over for stofmisbrugere.

Jeg tror, der er mange metoder. Hvilken der bedst kan anvendes, må afhænge af den enkelte misbruger og den enkelte behandler. Der findes mange behandlingsprogrammer. Et af de sidste amerikanske, jeg har set, går ud på, at en heroinnarkoman skulle få heroininjektion, hver gang han ønskede det, på et Community Mental Health Center, når han samtidig gik ind i andre programmer, som gav ham en chance for at komme af med sin vane. Hovedideen var, at den pågældende, som fuldt ud kunne få sit heroinbehov dækket, ikke behøvede at stjæle for at tilfredsstille sit behov og altså ikke behøvede at blive kriminel. Samtidig berøvede man det illegale marked en kunde. Det samme program kender man fra England.

Europarådets socialkomité såvel som den juridiske komité er enige om, at narkomani hellere må betragtes som en sygdom end som en forbrydelse, og at straffeforanstaltninger over for narkomaner må erstattes med behandlinger. Som jeg har sagt tidligere

[Elsa-Moreto Ross.]

re, mener jeg, at et stort antal tilbud om hjælp og behandling skal stå åbne, varieret efter graden af misbrug.

Jeg kan derimod ikke gå ind for den af dyrlæge Precht foreslåede metode. Han foreslår umyndiggørelse af enhver narkoman, der efter lægeligt skøn ikke er i stand til at ophøre med misbruget, ikke kan klare sig selv uden hjælp fra det offentlige, eller som begår strafbare handlinger i forsøg på at skaffe sig narkotiske midler til eget forbrug. Ved umyndiggørelsen skal den pågældende isoleres, f. eks. på en øde ø eller et sted, der ved sin indretning og bevogtning umuliggør ethvert forsøg på at skaffe den isolerede narkotiske stoffer, og besøg må kun meddeles den nærmeste familie. Den umyndiggjorte skal ved sit arbejde både under isoleringen og senere i det producerende erhvervs-liv tilbagebetale de udgifter, han ved sine narkotiske tilbøjeligheder har pådraget samfundet i form af understøttelse, erstatning osv. Denne behandlingsmåde indeholder så mange straffemomenter, at jeg på ingen måde kan godtage den. Narkotikamisbrugeren betragtes som en forbryder og ikke som en patient.

I bemærkningerne til lovforslaget stod der, at regeringen var enig med kontaktudvalget om ikke at anbefale tvangsindlæggelse og tvangstilbageholdelse af narkomaner og personer med smitsom leverbetændelse, da man fandt det rimeligt først at udbygge et virkelig velfungerende behandlingssystem på frivilligt grundlag. Udvalget er enig heri, men vil ikke afvise, at ny viden og nye erfaringer kan medføre, at spørgsmålet tages op igen til behandling.

Inden jeg slutter, vil jeg gerne ligesom ved første behandling give tilslutning til de foranstaltninger, som regeringen og kontaktudvalget har foreslået. Ganske særlig vigtigt finder jeg det, at vi fortsat udbygger det oplysende arbejde og den slags forebyggende arbejde, som kan aktivere de unge og gøre deres liv meningsfyldt, så de virkelig får et alternativ til det samfund, de så ofte stærkt kritiserer.

Poul Dam: Man kommer til at tænke på den berømte historie om skuespillerne, der, før tæppet skulle gå, så ud igennem kighullet og sagde: åh, det går endnu; vi kan sta-

dig væk tæve tilhørerne. Det ville de agerende i denne debat altså også kunne, hvis vi ellers var sådan indstillet, men det er vi selvfølgelig ikke.

Det er klart, at når en debat kommer på et så sent tidspunkt af dagen og efter en så lang dag, er der mange, der har andet at tage sig til. Men det er alligevel bedrøveligt, at dette meget alvorlige samfundsspørgsmål har en så begrænset interesse, og at de guld-korn, som falder her, kun via Ritzau vil komme ud i offentligheden.

Nu kunne man nok sige, at der i det, der er blevet sagt, først og fremmest har været en række gentagelser og suppleringer af den debat, vi havde ved lovforslagets første behandling. Der er ikke kommet så forfærdelig meget nyt frem, og jeg tror såmænd heller ikke, at det, jeg har at sige, vil føje noget nyt til det. Men dette skal jo først og fremmest tjene til at illustrere, hvilket uoverskueligt stort problem det er, vi her beskæftiger os med. Hvis vi deler problemet op i nogle småproblemer om nogle strafferegler, om indretning af dirkefri bokse i apoteker og forskelligt andet, kan vi såmænd nok overkomme det og få sagt et eller andet, som isoleret betragtet kan være rigtigt.

Men skal man betragte narkotikaproblemet mere seriøst, står vi her over for et problem, som i dag berører så at sige alle i samfundet. Det berører et ganske overvældende tal af de unge og yngste; det berører hele forældregenerationen, det berører alle, der som pædagoger eller socialarbejdere har at gøre med unge, og det berører naturligvis alle i deres egenskab af skattebetalere og ansvarsbevidste borgere. Det giver anledning til en række spændinger, en række problemer, en række bekymringer og først og fremmest til en meget stor og udstrakt fortvivlelse.

Denne fortvivlelse forekommer mig at være noget af det vigtigste. Vi kan godt sidde i narkotikaudvalget og glæde os over, at vi får meget papir, og at vi af det ene og det andet af disse stykker papir bliver klo-gere. Men papirerne fortæller kun en lille bitte del af hele sandheden. De fortæller meget lidt om de mange mennesker, som er ved at få deres tilværelse ødelagt af den ene eller den anden form for narkotika, og de fortæller meget lidt om de stemninger og følelser, der rører sig i befolkningen. Fru

[Poul Dam.]

Else-Merete Ross nævnte den ene side af disse stemninger: de voldsomme protester, der handler om tvangsisolering og straffig-nende foranstaltninger, en holdning, som for mange af os andre er temmelig uforståelig, men som findes, og findes hos stadig flere. Den anden side er holdningen hos meget, meget store ungdomsgrupper, som heller ikke kommer rigtig frem, ungdomsgrupper, som uanset al oplysning har meget svært ved at acceptere det, vi fortæller dem om hash-ens og narkotikaens farlighed, fordi vi fortæller dem det i en sammenhæng, som i den grad er farvet af det etablerede samfund, at det indgår i det, som de unge i overvæl-dende stor udstrækning i dag protesterer imod.

Vi er i en uhyre besværlig sociologisk situation, og jeg tror i og for sig ikke, at så forfærdelig meget af det, vi laver af foranstaltninger, er andet end lidt sminke, er andet end lidt symptombehandling. Noget af diskussionen virker på mig, som om man ville drøfte, om røde hunde skulle behandles med pudder, zinksalve eller hvid plasticma-ling, altså en behandling, hvor man er lidt interesseret i forskellige måder at behandle symptomerne på, men i og for sig ikke vover at gå ned til kernen i sagen, gå ned til, hvad den egentlig drejer sig om.

Man kan sige mange smukke ting om for-ældrenes ansvar. Ja vel, men forældrene har ikke og viser ikke dette ansvar i dag. Hvorfor gør de det ikke? Man kan tale smukt om de sociale institutioner og om børneværnet. Ja men de sociale institutioner svigter, og børneværnet svigter. Hvorfor gør de det? Hvorfor kan de ikke i tilstrækkelig grad komme i kontakt med de unge mennesker og virkelig hjælpe dem? Hvorfor svigter skolen, alle skoleformer? Hvorfor kan man ikke klare dette her?

Vi står med et overvældende stort pro-blemkompleks, og narkotikaudvalget og alle de udmærkede sagkyndige, som vi hører om, er små mus, der gnaver i et enormt bjerg af problemer. Derfor må fortvivlelsen over problemet blive noget af det væsentligste, i hvert fald for mig, når jeg betragter disse ting. Derfor har jeg føjet en lidt halv-bitter mindretalsbemærkning til udvalgsbe-tænkningen, og derfor har jeg gerne villet

give udtryk for disse synspunkter på dette meget sene tidspunkt.

Kjær Rasmussen: Jeg synes, hr. Poul Dam har fuldstændig ret. De fleste af os fø-ler det vist, som om vi før har hørt mange af de taler, der blev holdt i denne sags anled-ning. Jeg skal hverken holde én eller flere gamle taler ved denne lejlighed, og derfor vil jeg kun lægge beslag på en brøkdel af den tid, som andre ordførere har anvendt.

VS tror ikke rigtig på, at dette samfunds påtrængende miljøproblemer løses ved hjælp af overfaldsalarmer på apotekerne eller di-verse panserbokse for opbevaring af eufori-serende stoffer. Vi tror heller ikke rigtig på, at strafferammen ikke i længden vil virke nedad, forstået på den måde, at når man ikke kan fange og dømme de store fisk, så lader man sig nøje med de næststørste eller tredjestørste fisk. Vi har ikke set rigsadvok-aten cirkulære og ved derfor ikke, hvilke kvanta man i dag stiltiende accepterer for-handlingen af.

Lad mig slutte med at sige, at VS natu-rigvis er af den mening, at de store forhand-lere af hårde narkotika selvfølgelig skal fan-ges og klapses af, og med udgangspunkt i det, jeg her har sagt, vil vi undlade at stemme ved tredje behandling.

Kai Moltke: Jeg skal ikke unødvendigt forlænge debatten her. Jeg kan begynde med at sige, at jeg fuldstændig kan tilslutte mig, at denne revisionsbestemmelse udgår. Jeg skal ikke gå i enkeltheder med den soci-ale behandling og alle de problemer, som det ville være fristende at nævne, men blot hen-vise til nogle ganske konkrete ting.

Jeg tror, at en af de ting, som det er nød-vendigt at konstatere, er, at man her står over for stærkere magter, end man i dansk kriminologi nogen sinde tidligere har været stillet over for. Jeg skal blot nævne nogle tal. Efter de skønsvise beregninger, man har fra sammenfaldende kilder i De Forenede Stater, er omsætningen af hårde stoffer ale-ne, hovedsagelig opium og heroin, for året 1970 beregnet til 3,5 milliarder dollars. Hvis man ser på de skønsvise internationale be-regninger og tager de mildere stoffer med, står vi over for en forretning i verdensmåle-stok, som anslås til 19 milliarder dollars.

[Kai Moltke.]

Man behøver ikke at have ret megen fantasi, når man ser en omsætning af et sådant format, til at erkende, at der står meget stærke, centraliserede og velorganiserede sammenslutninger bag hele denne historie.

Det er her, vi bliver nødt til at tage vores udgangspunkt, for faren behøver vi jo slet ikke at diskutere. Jeg læste lige nogle uddrag af en behandling, man havde i det amerikanske senat den 2. marts. Her oplystes bl. a., at heroinen som dødskilde havde overfløjet både færdselsulykker, selvmord og kræft i store dele af staterne. Når forholdet er det, tror jeg, vi skal betragte det som et meget alvorligt fænomen. Men det betyder igen, at vi, før vi når så langt som i De Forenede Stater og de andre hårdst ramte lande, må prioritere en lille smule.

Hvad er det for en opgave, vi står over for? Det er først den fysiske og senere den psykiske afgrænsning mellem dem, der bringer stofferne, og først og fremmest vores ungdom og derefter det store publikum.

Hvor det drejer sig om behandling af og stillingen til narkomaner, deler jeg fuldstændig de øvrige taleres indstilling om, at narkomanien, når den er nået ud i de former, vi ser i øjeblikket, ikke er noget, vi kan begynde at straffe. Det er noget, som vi gennem sociale foranstaltninger vil blive nødt til at afbøde som det sygdomsfænomen, det er.

Ja, jeg kunne også godt, hvis tiden ikke var så fremrykket, have fremhævet sammenhængen mellem denne smitte og hele den struktur og den sociale krise, vi har i samfundet. Det skal jeg lade være med, for vi har såmænd talt længe nok her.

Men jeg tror, at noget af det, som man i den givne situation i erkendelse af hele det internationale format, sagen har, skal henvise til, at det første felt, hvor kræfterne må forstærkes, er kampen mod, at stofferne overhovedet får adgang til landet i større målestok. Jeg tror, man kom for sent i gang, jeg tror, man kom for lempeligt i gang. Det lader til, at vi nu pludselig kan konfiskere smuglervarer og oven i købet foretage arrestationer af nogle af i alt fald de middelstore narkotiske forhandlere, særlig i den sidste tid.

Så er der spørgsmålet om apotekerne. Jeg har selvfølgelig ikke det mindste imod, at

man her laver den størst mulige vagttjeneste. Men samtidig med, at jeg fuldt ud godkender disse forsigtighedsforholdsregler, må jeg sige: jeg tror, det er på høje tid, at man holder op med alene at begrunde narkosmitten i det, som kommer fra apotekerne. Jeg tror, man klart må erkende, at det, vi allerede har i betydeligt omfang af morfinbase, LSD osv., kommer udefra, fra det store marked, som man er ved at få oparbejdet for regulær handel.

Nu ved jeg, hvor uendelig vanskeligt det er bare at få et nogenlunde overblik over disse ting. Men måske skulle vi nu og da se lidt på den kritiske debat, som også foregår ude omkring. Det er fuldstændig rigtigt, at det fattige Tyrkiet i de sidste år fra amerikansk side i allerhøjeste grad har været mistænkt for at levere 80 pct. af råstoffet til morfinbase og heroin. Men den sidste tids debat i USA har så at sige været et forsøg på at korrigere denne meddelelse, og det er oplysninger, som er fremsat både af FN's eksperter og af amerikanske eksperter. Det er rigtigt, at Tyrkiet udfører opium på det illegale marked i en mængde, som vurderes til en 60 t. Men ser vi på opiumsproduktionen og opiumsudførelsen som helhed, er omtrent alle de ledende eksperter enige om, at den største del af heroinen, morfinbasen osv. kommer fra Sydøstasien, i særlig grad fra Laos og fra Vietnam, hvor amerikanerne i øvrigt har nok at gøre, fordi hovedopgaven efterhånden er blevet kampen imod opium.

Jeg tror altså, man skal være forsigtig med at antage de gængse meninger og tro, at det alene er det, som kommer fra Mellemøsten, man skal være forsigtig med. Det gælder i mindst lige så høj grad Sydøstasien, som tilsyneladende i øjeblikket er hovedcentret i hele den internationale narkotikahandel. Man regner med, at der årlig alene gennem Laos passerer ikke 60 t morfinbase, som udføres videre, men 900 t ifølge de oplysninger, som med uhyre grundighed og uhyre mange detaljer er indsamlet af et så stort og kendt amerikansk tidsskrift som Ramparts.

Det kan altså ikke skade, at man også har opmærksomheden henledt mod de skibe, som hertil eller til Hamborg kommer fra Sydøstasien, for nu forsøger amerikanerne jo at opkøbe alt Tyrkiets opium og betale bønderne for en overgangsperiode til af-

[Kai Moltke.]

vænnig. Men når man hører de internationale eksperter sige, at Indien producerer dobbelt så meget opium som Tyrkiet og Sovjetunionen tilsammen, så skal man ikke tro; at selv om vi får en ordening med Tyrkiet, er smitten overstået. Sydøstasien, Indien og Pakistan er nogle af de aktuelle felter.

Så snakker man om kontrol. Jeg er i høj grad modstander af, at man skal kontrollere enhver turist og enhver ting. Men det ville måske ikke skade, at man i særlig grad havde sin opmærksomhed henvendt på de danskere, der regelmæssigt opsøger lande, hvorfra opiumssmitten først og fremmest kommer, og at man først og fremmest interesserer sig for sådanne forsendelser og ladninger, som kommer fra det, som man allerede i dag har kortlagt som narkotikahandelscentre. Det er spørgsmålet om, med hvilken strategi man bedst afskærer det danske publikum og den danske ungdom fra de stoffer, som vi ved kan volde ubodelig skade. Det er ikke nogen let opgave. Toksvig havde i forgårs en reportage fra New York og sagde, at man regnede med, at der sidste år kom 1 t heroin ind alene gennem New Yorks havn. Nå, det er nu også dér, man har de stærkeste organisationer for narkotikahandel overhovedet og det mest udbyggede apparat. Men jeg tror, at man for det første skal koncentrere sig om forstærkelsen af modstanden i erkendelse af, at vi her har stærke, også finansstærke, internationale organisationer, som målbevidst arbejder for videre ekspansion for deres varer.

Så skal jeg kun føje én ting til for ikke at falde for fristelsen til at fordybe mig i almindeligheder. Jeg tror, der er én ting, som skal fastslås med syvtommersøm: på dansk territorium må ingen myndigheder tolerere frihandelszoner for narkotika; så er det ligegyldigt, om det er kommunalt eller statsligt understøttede organisationer, som man står over for. Det må slås fast; ikke mindst på nuværende tidspunkt, at Danmarks ry som

zone for straffrit narkotikasalg bliver bragt til ophør.

Villy Christensen: Vi går alle som katten om den varme grød, vi tør ikke røre den, for den er varm. Vi snakker om stofmisbrug, om narkomaner. Hvem er de største narkomaner? Det er os, vi er blevet grebet af narkomanien, den narkomani, som jeg vil kalde bilen. Bilen, som er den største årsag til det stofmisbrug, der findes blandt unge, dansen om guldkalven. Den meningsløse fremtid, vi byder vore unge, er så tom, der er ingen medmenneskelighed i den; det er det, ungdommen råber på, vi spænder ben for den gang på gang. Vi opdrager vores ungdom, vi giver dem en uddannelse, kun for at de kan komme med ind i dansen om guldkalven, få så stor en andel som muligt af guldets. Er det ikke snart på tide, at vi opdrager vores unge til, at frihed er ansvar og ikke som i dag ansvarsløshed? Vi spænder ben for vore unge gang på gang.

Nu har jeg færdedes i Projekt Hus; gået iblandt de unge, og det vil jeg anbefale vort narkoudvalg: gå ud blandt ungdommen i sommer i jeres ferie, I har meget at lære. Den ungdom, som har mange gode positive tanker, vi spænder ben for dem gang på gang, de har ingen muligheder for at realisere nogen af deres tanker. Vi mente, at Projekt Hus, som vi alle sammen har haft øjnene rettet imod, skulle løse det problem, som var dette lands store sociale problem. Pressen er årsag til, at det gik med Projekt Hus, som det gjorde: Hver gang nogle blev interviewet, var det de dårligste elementer, de elementer, som samfundet skulle hjælpe, og ikke Projekt Hus.

Jeg vil derfor komme med en anbefaling: nogle af de tanker, de unge går med i år, enten det er øljere, måske nye Thylejre, eller andre ting, lad os bakke dem op. Vi skal have aktivitet i vores ungdom, de unge ønsker den, men vi spænder som sagt ben. Det bliver betydelig billigere at forebygge end at helbrede. Det er passiviteten, der giver stofmisbrugerne.

Indenrigsministeren (H. C. Toft): Jeg vil først gerne takke udvalget for dets arbejde. Den drøftelse, der har fundet sted her i aften, har jo ikke drejet sig så meget om lovforslaget, der altså betyder, at revisionsbestemmelsen falder væk, men det har været ordførerne for partierne og dem, der i øvrigt har taget ordet her, magtpåliggende at give udtryk for, at det problem, som vi står i, skulle løses, hvis det var muligt. Men jeg tror, at hr. Poul Dam havde ret, da han sagde, at problemet er så stort, at det nærmest er uoverskueligt. Der er da heller ikke nogen her i folketinget, og vi har ej heller hørt det fra anden side, der har kunnet give os en løsning på de problemer, vi står over for. Derfor har vejen været at træffe foranstaltninger af forskellig art, hvad enten det drejede sig om justitsministerens område, socialministerens område, kulturministerens område, undervisningsministerens område eller mit område, for at prøve at finde midler og veje, som kunne afbøde det, vi er kommet ind i, og også prøve på at træffe sådanne foranstaltninger og give sådanne muligheder for børn og unge, at de ikke kom ind i det frygtelige problem, som hedder narkotikaproblemet.

Det folketingsudvalg, der har arbejdet med dette spørgsmål, har arbejdet intenst, alle medlemmer har været intenst optaget af at prøve på at gøre det så godt som muligt. Jeg forstår godt, at udvalget ønsker at blive siddende efter, at det egentlige udvalgsarbejde nu her ved samlingens slutning er forbi, fordi udvalget gerne vil have flere oplysninger og have så megen viden som muligt. Jeg tror, det er af stor betydning, at en gruppe af folketingets medlemmer på denne måde stadig væk søger den bedst mulige orientering, således at de har mulighed for at følge med i debatten, og således at vi i fællesskab kan handle, når nye muligheder viser sig for at hjælpe de unge — både hjælpe de unge til at undgå, at de kommer ud i problemet, og hjælpe de unge, der er kommet ud i uvanen, i uføret, ud af det igen.

Jeg har ikke mange bemærkninger til de enkelte ordførere, men takker altså for den tilslutning, som forslaget har fået. Den eneste, der ikke har givet tilslutning til ophævelse af revisionsbestemmelsen, er repræsen-

tanten for venstresocialisterne, der gav udtryk for, at man ville undlade at stemme.

I udvalgsbetænkningen opremses en række punkter, hvor udvalget henstiller, at man overvejer at gennemføre nogle foranstaltninger, og jeg kan da sige, at den henstilling om overvejelse af de problemer, som udvalget har stillet op i 6 punkter, vil vi selvfølgelig rette os efter. Jeg har bare en enkelt bemærkning om en af de ting, der er nævnt. Det er punkt 1, hvor der står:

„Der gives apotekerne mulighed for, hvor det i praksis kan lade sig gøre, at få indført overfaldsalarmer direkte til det lokale politi.“

Efter udvalgsbetænkningens afgivelse er der kommet et notat fra justitsministeriet, hvori man siger, at det er ikke det, man tilråder, man tilråder i stedet for dirkefri bokse. I den forbindelse vil jeg gerne sige, at sundhedsstyrelsen og indenrigsministeriet hele tiden har fulgt de henstillinger, der indtil nu er kommet fra politiet. De foranstaltninger, der er gennemført på apotekerne, er gennemført i samarbejde med og efter henstilling fra politiet, der arbejder specielt med disse spørgsmål. Under udvalgsarbejdet havde folketingsudvalget besøg af en række eksperter; jeg deltog i mødet og fik selv den opfattelse ved denne lejlighed, at det ikke er sikkert, det altid var den bedste mulighed, at man får de såkaldte dirkefri bokse, idet der kunne være visse apoteker, hvor det ville være rimeligt og rigtigt at gå en anden vej. Men er det sådan, at man nu fra politiets side har den opfattelse, at man på apotekerne bør have de dirkefri bokse, ja, så må vi overveje, hvordan vi bedst kan gøre det. Det er klart, at vi som hidtil både fra indenrigsministeriets side og fra sundhedsstyrelsens side er indstillet på at følge de henstillinger, som politiet kommer med, rent praktisk på de enkelte apoteker for at opnå den bedst mulige løsning.

Hr. Poul Dam sagde, at det er både forældre og skole, der svigter. Jeg havde nærmest det indtryk, at hr. Poul Dam gav udtryk for, at det var alle forældre og alle skoler, der svigtede. Jeg tror ikke, denne betragtning er rigtig. Enhver, der har haft forbindelse med forældre, der har børn i den, om jeg så må sige farlige alder, er vist vidende om, at langt den overvejende part, ja, næ-

[Indenrigsministeren.]

sten alle forældre, er stærkt optaget af, hvordan de ved kontakten med deres børn kan undgå, at deres børn skulle blive grebet af det, som vi kalder ungdomsnarkomanien. Jeg har også den opfattelse, at de danske skoler, de danske lærere, i vidt omfang søger at løse opgaven på bedst mulig måde. For yderligere at styrke mulighederne for at give børnene og de unge en orientering ved folketinget jo, at der nu skal ansættes under undervisningsministeriet et yderligere antal konsulenter, således at oplysningsarbejdet kan blive så godt som overhovedet muligt. Jeg er enig med hr. Ib Thyregod i, at det er i skolerne og fra forældrene, påvirkningen over for de unge skal komme, at man må lægge vægt på oplysningsarbejdet, og at vi må intensivere det.

Fru Else-Merete Ross rejste det spørgsmål, om vi havde tiltrådt den konvention, som fru Else-Merete Ross nævnte. Jeg kan sige, at vi har stemt for den, og jeg kan sige, at sundhedsstyrelsen er i gang med forberedelserne til ændring af lovgivningen, således at folketinget kan ratificere den pågældende konvention.

Hr. Tastesen rejste spørgsmålet om bokse. Jeg henviser til det svar, jeg her har givet til det samlede udvalg, at vi er parat til, når politiet har henstillet det til os, at foretage nye overvejelser med henblik på at give apotekerne den bedst mulige sikring for at undgå tyverier. Det er oplyst over for udvalget, at der i april måned var 8 tyverier, hvoraf ingen gav resultat. Jeg kan tilføje på baggrund af de oplysninger, vi har nu, at der har været 11 apotekstyverier eller forsøg derpå i maj måned, og kun 2 af disse gav resultat — et resultat, der betød, at man kom i besiddelse af 5.400 terapeutiske doser. Jeg mener, at når vi ser på udviklingen inden for apoteksindbruddene, så har de foranstaltninger, der er truffet, alligevel virket på en sådan måde, at dels er antallet af apoteksindbrud sat væsentligt ned, dels er antallet af de indbrud, som giver resultat for dem, der bryder ind, blevet meget begrænset. Men vi må arbejde videre, således at vi i videst muligt omfang sikrer apotekerne.

Jeg vil endnu en gang takke udvalget for arbejdet. Når udvalget fortsætter sit arbejde også efter, at folketinget er taget på

sommerferie, og ønsker en rejse til Jylland for at se på problemerne dér, så er det naturligt, at vi fra indenrigsministeriets side er imødekommende over for en sådan anmodning. Vi er interesseret i, at folketingsudvalget i videst muligt omfang får de bedst mulige oplysninger.

Justitsministeren (*Thestrup*): Jeg vil gerne sige i anledning af hr. Tastesens spørgsmål, at jeg kan ikke nu uden en nærmere undersøgelse, bl. a. af den praksis, der hidtil har været, sige, hvilke ændringer i rigsadvokatens cirkulære det vil være rimeligt at foretage, men hovedlinjerne i dette cirkulære er det min agt at følge. Jeg tror, at vi alle er enige om, at én af de farligste og også en af de mest utiltalende former for narkotikaudbredelse er udbredelsen til børn og ganske unge. Og jeg vil tro, at det må være rimeligt, at der ved ændringerne i cirkulæret søges sat ind herimod i stærkere grad end tidligere.

Jeg kan sige over for det af hr. Ib Thyregod anførte, problemet med bevisspørgsmålet, at det vil naturligvis også blive behandlet i cirkulæret. Jeg vil naturligvis orientere udvalget om de administrative ændringer, der finder sted.

Må jeg til slut sige, at jeg takker hr. Kai Moltke for de oplysninger, han kom med. Jeg tror, han har ganske ret i, at bekæmpelsen af forhandlere o. lign. må koncentrere sig om at søge at undgå, at stofferne kommer ind. Jeg er også enig med ham i det andet synspunkt, han fremkom med, at der må ikke være nogen frihandelszoner for narkotika.

Socialministeren (*Nathalie Lind*): Hr. Tastesen stillede mig et direkte spørgsmål angående fængsling af børn og unge, og jeg må i denne forbindelse henvise til, hvad der har været svaret til udvalget, og som jeg også udtalte her i tinget i besvarelse af et spørgsmål fra hr. Kjeld Olesen den 21. april i år, at forslag til de to observationsafdelinger, som indgår som et led i de foranstaltninger, socialministeriet skal iværksætte, er ved at blive udarbejdet, og vi håber, at de fra 1972 vil kunne tages i brug.

Må jeg i anledning af spørgsmålet om praktikanternes medvirken i behandlingsarbejdet sige, at vi fra socialministeriets side

[Socialministeren.]

gennem socialstyrelsen vil optage kontakt både med uddannelsesinstitutioner og behandlingsinstitutioner med henblik på at undersøge mulighederne for, at praktikanter en del af praktiktiden kan anvendes på behandlingsinstitutionerne under ledelse af uddannede.

Ministeren for kulturelle anliggender (K. Helveg Petersen): Blot et enkelt ord om Projekt Hus. Det bliver altså ikke en redegørelse for, hvad der er sket, men jeg føler trang til på basis af det, hr. Villy Christensen sagde, at knytte en enkelt bemærkning til, nemlig at der jo ikke er taget stilling til, hvornår huset genåbner. Der skete jo det, at nogle af de unge, som har været meget interesserede og aktive for at holde huset i gang i overensstemmelse med husets formål, har ønsket, at der ikke sker nogen genåbning på denne side af sommerferien. Det er givet, at hvis det genåbner, så bliver det på basis af en omlægning af strukturen. Det er simpelt hen en nødvendighed. Det er en nødvendighed at indføre restriktioner, alene på basis af det antal besøgende, der vil melde sig. Der har jo været dage, hvor der i Projekt Hus var 10.000-12.000, og det er udtryk for én ting, udtryk for et enormt behov. Man skal ikke af det, der skete med Projekt Hus, udlede, at man skal lade være med at gå i gang med disse problemer dér, hvor de virkelig brænder på. Der er jeg ganske enig med det, hr. Villy Christensen sagde. Problemerne er der, og vi må opsøge dem, og vi må løse dem. Det blev knust, dette Projekt Hus, bl. a. under vægten af de enorme sociale problemer.

I øvrigt bliver der nu udarbejdet en redegørelse, der beskriver de forudsætninger, der var, da huset startede, og beskriver, hvad der skete under husets drift; samtidig vil der, vil jeg antage, blive gjort rede for den struktur, man fremtidig vil anvende.

Hr. Ib Thyregod var inde på ølejrene, og jeg vil i tilslutning dertil sige, at det er meget vigtigt, at vi bruger vor fantasi til at finde åbninger, nye løsninger på samværsproblemerne. Det nytter ikke, at vi polariserer os, det nytter ikke; at vi stiller os op i hjørnerne og forkynder hver vores sandhed. Vi må mødes til løsning af problemet, vi må mødes med de unge. Jo mere vi kan lægge

til rette af engagerende og kreativ virksomhed, des bedre har vi mulighed for at skabe den modvægt imod narkotikamisbruget, der på det lange sigt kan betyde noget helt afgørende. Men i øvrigt drejer det sig om, som det også er fremgået af debatten her, der har behandlet en meget bred skala, at en lang række opgaver må løses samtidig.

Tastesen: Det kunne selvfølgelig være fristende at fortsætte narkotikadebatten på baggrund af det, der er sagt fra ordførernes side og fra menige medlemmers side, men det skal jeg undlade på dette sené tidspunkt. Jeg har blot nogle få spørgsmål, først et til justitsministeren. Kan man forstå justitsministeren på den måde, at rigsadvokatens cirkulære ikke vil blive ændret i forhold til brugergrupperne? Det vil altså sige, at man ikke fører en strengere restriktiv kurs over for de rene brugere, end det i øjeblikket har været tilfældet. Påtænker man nogle forandringer her? Selv efter den flertalsudtalelse, der er kommet fra udvalget, er der jo intet i vejen for, at justitsministeren fortsat kan orientere udvalget om sådanne justeringer. Vil man være indstillet på at gøre det?

Til socialministeren vil jeg gerne sige, at jeg er glad for, at man er indstillet på en forstærket hjælpeindsats, hvor man bruger flere af de unge praktikanter på de sociale skoler osv. Jeg tror, at man kan bruge dem. Selv om der skal en kvalificeret ledelse til, vil jeg tro, at de repræsenterer en så værdifuld islat, at man i højere grad kan bruge dem. For skal man vente på, at vi får uddannet tilstrækkeligt med eksperter — og det er vel få, som kan kalde sig ekspert på dette område, det kræver lang tids uddannelse, og det er et svært problem — ja, så kan vi nemt komme i den situation, at misbrugernes antal vokser, uden at vi kan følge med og skaffe tilstrækkelig mange behandlere. Derfor må man gå utraditionelle veje for at skaffe flere folk ind i behandlingsapparatet, mens der nu er tid og mulighed derfor.

Jeg spurgte i første omgang, om man vil være indstillet på, når sommeren er forbi og skoleåret begynder igen og man kan begynde at registrere, om der er ny deroute, nyt frafald af unge, som ikke møder op i skolen og på arbejdspladsen osv., da at foretage en forstærket indsats her.

Må jeg i øvrigt sige, at jeg ikke er helt til-

[Tastosen.]

freds med socialministerens svar, når det gælder de unge mellem 15 og 18 år; for det tager jo sin tid at udbygge de 2 små institutioner, hvor der hver er plads til 8 unge mellem 15 og 18 år, som alternativ til varetægtsfængsling. Jeg ved ikke, hvad tallet ligger på i øjeblikket, men det sidste tal, jeg har kendskab til, viser, at 55 unge mennesker mellem 15 og 18 år sad i varetægtsfængsel forskellige steder i landet. Jeg mener, det hverken er en god pædagogisk fremfærd eller en god menneskelig fremfærd, at man lader børn og unge mellem 15 og 18 år indespærre i fængslerne. I dag kunne man læse i Jyllands-Posten f. eks., at en dreng, som lige var fyldt 15 år, var blevet varetægtsfængslet for 8 dage, fordi man under børne- og ungdomsforsorgen ikke havde anbringelsesmuligheder. Det, som jeg mener man bør gøre, er, at man hurtigt må finde frem til nogle nødforanstaltninger, nogle muligheder for at placere disse børn mellem 15 og 18 år i institutioner, som ikke er fængsel. Det må være muligt at klare den opgave, hvis man virkelig sætter ind på at finde en løsning meget hurtigt.

Justitsministeren (Thestrup): I det omfang, det er muligt at afsløre, få fat i forhandlerne uden at ændre forholdet over for brugerne, vil vi følge de nuværende regler over for brugerne. Jeg lovede for et øjeblik siden—jeg vil gerne gentage det—at naturligvis skal udvalget få en orientering om alt, hvad vi foretager os inden for administrationen på dette område.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets §§ 1 og 2 og dets overgang til tredje behandling vedtages uden afstemning.

Anden næstformand (Hanne Budtz): Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Der er ikke mere på dagsordenen i henhold til den ændrede dagsorden. (Se foran sp. 7512).

Lønningsudvalget har afgivet tillægsbetænkning over forslag til lov om statens tje-

nestemænd i Grønland, forslag til lov om pension til statens tjenestemænd m. v. i Grønland og forslag til lov om tjenestemandslønninger m. m. og klassificering af statens tjenestemandstillinger i Grønland. Eksemplarer er omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ændring af valgretsalderen til folketinget og forslag til lov om ændring af lov om folketingsvalg i Grønland har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Udvalget til at drøfte problemer og modtage information vedrørende en ny storlufthavn og en fast forbindelse over Øresund har afgivet tillægsbetænkning over forslag til lov om begrænsning af udbygning af Københavns lufthavn. Eksemplarer er omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om adoption har afgivet betretning om nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Det er meddelt mig, at *Poul Dam* ønsker at udtræde som stedfortræder i Nordisk Råd. Til at indtræde som ny stedfortræder for Aksel Larsen i stedet for Poul Dam har vedkommende gruppe udpeget *Arne Larsen*, som herefter er valgt.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 3. juni, kl. 10 med følgende dagsorden:

1) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om offentlige veje.

2) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring af forskellige lovbestemmelser om tilskud til og udlikening mellem kommunerne.

3) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om optagelse af statslån i udlandet.

4) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om tillægsbevilling for finansåret 1. april 1970-31. marts 1971.

Mødet hævet kl. 20.56.

113. møde.

Torsdag den 3. juni kl. 10.

Den første sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om offentlige veje.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 145) findes i tidenden sp. 7304).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges med 128 stemmer mod 4.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om ændring af forskellige lovbestemmelser om tilskud til og udligning mellem kommunerne.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 146) findes i tidenden sp. 7326).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges med 138 stemmer mod 1.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om optagelse af statslån i udlandet.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 173) findes i tidenden sp. 7263).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges med 132 stemmer mod 9.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om tillægsbevilling for finansåret 1. april 1970-31. marts 1971.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 169) findes i tidenden sp. 7039).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Per Hækkerup: Jeg vil gerne traditionen tro indlede med at gøre et par bemærkninger om den udenrigspolitiske situation og den udenrigspolitik, vi fører. Jeg forstår, at udenrigsministeren ikke kan være nærværende, men jeg går ud fra, at der er en fungerende udenrigsminister, der varetager embedet.

Jeg vil gerne begynde med at konstatere, at afspændingspolitikken, som jo er så afgørende for vores alle sammens fremtidige udvikling, på det seneste synes at have fået en vis genoplivning. Det så en overgang ud, som om den igen var ved at gå i stå, men forskellige ting i den seneste tid synes at vise, at USA og Sovjetunionen igen er ved i højere grad at komme på talefod med hinanden. Jeg tænker bl. a. på spørgsmålet om tilbagetrækningen af amerikanske tropper fra Europa, hvor Bresjnev noget overraskende kom Nixon til hjælp med sit forslag om, at man skulle optage forhandlinger om gensidig tilbagetrækning af tropper. Jeg går ud fra, at dette spørgsmål diskuteres på mødet i dag og i morgen i Lissabon, og jeg går ud fra, at den danske regering stærkt støtter en sådan bestræbelse, fordi det givetvis må være i Europas interesse, at der sker en nedsættelse af niveauet med hensyn til